

INNOWACJA PEDAGOGICZNA
„ W ŚWIECIE PRAWA ”

opracowały: mgr Małgorzata Bodak
mgr Beata Kudła

dla

Liceum Ogólnokształcącego im. M. Skłodowskiej-Curie
w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Strzelinie

WSTĘP

Kwestia świadomości prawnej obywateli jest jednym z wyznaczników rozwoju i odpowiedzialnej postawy społeczeństwa. Aktywny obywatel powinien mieć nawyk szukania rozwiązań swoich problemów za pomocą legalnych metod, korzystając z narzędzi, jakie daje prawo. Chodzi o ogólną orientację w przepisach prawa, znajomość podstawowych procedur, brak lęku przed urzędnikami czy sądem oraz zaufanie do tych instytucji. Poza rutynowym postępowaniem powinno być szukanie informacji prawnej, a gdy będzie niewystarczająca, zwrócenie się o pomoc prawnika, tak jak prosi się o radę lekarza w przypadku kłopotów zdrowotnych. Tymczasem przeciętny Polak ma niską świadomość prawną. Szybko zmieniające się prawo i przewlekłość postępowań sądowych rzeczywiście mogą zniechęcać. 70% dorosłych Polaków nigdy nie uczestniczyło w rozprawie sądowej, nawet w charakterze publiczności. Unikanie prawa może wiązać się z poważnymi problemami, z egzekucjami komorniczymi (dłużnicy unikają konfrontacji z bankiem, wierzycielem, komornikiem narażając się na egzekucję, której można było uniknąć, gdyby tylko zawnęczasu podjąć jakieś działania), odpowiedzialnością karną (ludzie np. nie mają świadomości, że przestępstwa bez ofiar, takie jak podrobienie podpisu to też przestępstwa). Świadomość prawna nie zrodzi się w ciągu jednego pokolenia. Dla jej rozbudzenia i umocnienia potrzebna jest edukacja prawna: dostarczanie wiedzy o prawach i obowiązkach, konsekwencjach podejmowanych działań, „ćwiczenie” kontaktów z instytucjami państwowymi (urzędami, Policją, sądami) oraz sporządzanie podstawowych pism procesowych. Poza wiedzą i umiejętnościami konieczne jest też zbudowanie postaw: przewyciężenia lęku przed prawem i zachęcenie do aktywnego korzystania z jego mechanizmów. Ważne jest, by edukację prawną prowadzić już od najwcześniejszych lat, tak by stała się ona oczywistą częścią edukacji przedszkolaka, ucznia szkoły podstawowej, gimnazjalisty i licealisty.

Innowacja pedagogiczna: wprowadzenie podstaw prawa w Liceum Ogólnokształcącym im. M. Skłodowskiej-Curie w Strzelinie

Tytuł: „W świecie prawa”

Adresaci: uczniowie kl. II i III Liceum Ogólnokształcącego

Rodzaj innowacji: programowo-metodyczno-organizacyjna

Program innowacyjny: opracowany na podstawie zmodyfikowanego programu nauczania dla zawodu technik administracji 334306 autorstwa:
mgr Aleksandry Maniak, mgr Marii Wajgner, mgr inż. Roberta Czort

Czas realizacji: wrzesień 2016 – czerwiec 2018

Obejmuje dwa lata nauki ucznia w LO

Podstawa prawna:

- rozporządzenie MENiS z dnia 9 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków prowadzenia działalności innowacyjnej i eksperymentalnej przez publiczne szkoły i placówki.
- ustawa z dnia 8 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.) ze szczególnym uwzględnieniem ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2011 r. Nr 205, poz. 1206),
- rozporządzenie MEN z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. z 2012 r., poz. 7),
- rozporządzenie MEN z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz. U. z 2012 r., poz. 184),
- rozporządzenie z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz. U. z 2012 r., poz. 204),
- rozporządzenie MEN z dnia 15 grudnia 2012 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz. U. Nr 244, poz. 1626),
- rozporządzenie MEN z dnia 21 czerwca 2012 r. w sprawie dopuszczania do użytku w szkole programów wychowania przedszkolnego i programów nauczania oraz dopuszczania do użytku szkolnego podręczników (Dz. U. 2012 r., poz. 752),
- rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. Nr 83, poz. 562 z późn. zm.),
- rozporządzenie MEN z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. Nr 228, poz. 1487),
- rozporządzenie MEN z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz. U. z 2003 r. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.).

I. Uzasadnienie wprowadzenia innowacji

Celem edukacji prawnej jest przekazanie podstawowej wiedzy z zakresu prawa. Istotne jest, aby słuchacze poznali zasady funkcjonowania prawa i porządku prawnego. Istotne jest też kształtowanie pewnych postaw, tj. świadomość swoich praw, upominanie się o nie i działanie zgodne z prawem. Bardzo ważne są zawsze umiejętności praktyczne. W rezultacie uczeń musi znać podstawowe zasady, wiedzieć, jak i gdzie może pogłębić swoją wiedzę, gdy stanie się to konieczne. Wprowadzenie innowacji zmierza do stworzenia uczniom, deklarującym chęć kształcenia się w przyszłości w zawodach związanych

z szeroko rozumianą edukacją prawną, możliwości bliższego poznania specyfiki pracy w wybranym profilu. Wzrost świadomości w tym zakresie zwiększy ich szanse na dokonanie w niedalekiej przyszłości trafnych wyborów edukacyjno-zawodowych i uchroni ich przed ewentualnymi porażkami na starcie do kariery zawodowej.

II. Zakres innowacji

Przewiduje się, że innowacja obejmować będzie klasę o profilu humanistyczno-dziennikarskim w drugim i trzecim roku kształcenia, po jednej godzinie tygodniowo, począwszy od września 2016 do czerwca 2018 z możliwością przedłużenia o kolejne cykle.

III. Cele ogólne:

- dostarczanie elementarnej wiedzy prawniczej.
- podniesienie kompetencji uczniów w zakresie świadomości prawnej.
- kształtowanie umiejętności korzystania z aktów prawnych.
- przygotowanie do zaplanowania wyboru własnej drogi życiowej.
- rozwijanie poczucia odpowiedzialności za własne czyny.

IV. Cele szczegółowe:

Po zakończonych zajęciach uczeń:

- potrafi rozwiązywać podstawowe problemy prawne,
- zna pojęcia z zakresu prawa,
- potrafi formułować pisma prawnicze,
- potrafi świadomie podejmować decyzje w oparciu o istniejący porządek prawny,
- potrafi analizować i interpretować przepisy prawa,
- rozróżnia źródła prawa,
- charakteryzuje gałęzie prawa.

V. Sposoby osiągnięcia celów (metody pracy)

Na współczesnej szkole spoczywa obowiązek podejmowania coraz to nowych przedsięwzięć, zadań i inicjatyw ukierunkowanych na realizację aktualnych oczekiwań społecznych, a także zainteresowań i oczekiwań jej potencjalnych klientów, czyli uczniów

i ich rodziców. Sprostać temu można jedynie poprzez dostosowywanie się do tychże realiów, m. in. poprzez wprowadzanie niekonwencjonalnych form i metod pracy oraz włączanie młodych ludzi do aktywności w zakresie podejmowania pewnych wyborów. Młodzież aktualnie niechętnie przyjmuje narzucane im standardy i rozwiązania. Aktywizuje się w momencie, kiedy stwarza się jej warunki do wychodzenia ponad przeciętność i współtworzenia rzeczy nowych, twórczych i niekonwencjonalnych. Obowiązujące prawo oświatowe daje natomiast nam nauczycielom możliwość wychodzenia naprzeciw zmieniającym się potrzebom i oczekiwaniom społecznym, poprzez podejmowanie działań innowacyjnych. Podstawowe przyczyny i motywacje skłaniające nas do opracowania przedkładanej innowacji, dotyczącej oferowanych zajęć w zakresie ich organizacji i metod realizacji wynikają w głównej mierze z dwóch przesłanek: analizy potrzeb i oczekiwań potencjalnych kandydatów do naszej szkoły oraz zmieniających się realiów na rynku pracy.

Innowacja polega na wprowadzeniu przedmiotu "Podstawy prawa" do programu nauczania klas z rozszerzonym programem nauczania z języka polskiego, historii, wiedzy o społeczeństwie oraz z warsztatami dziennikarskimi. Uczniowie zostaną wyposażeni w wiedzę i umiejętności niezbędne do sprawnego, bezpiecznego i świadomego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie. Będą uczestniczyć w posiedzeniach sądu (rozprawach) w charakterze publiczności, w spotkaniach z przedstawicielami różnych zawodów prawniczych, będą przygotowywać symulacje rozpraw w szkole. Będą dokonywać prób argumentacji prawniczej, co jest przygotowaniem do publicznych wystąpień.

Nowatorstwo polega na wprowadzeniu do programu problematyki prawnej w szerszym zakresie niż przewiduje to WOS, czy podstawy przedsiębiorczości. Ważnym aspektem jest kontakt z zawodem prawnika w praktyce oraz wcześniejsza niż na studiach weryfikacja wyobrażeń o wybranym kierunku kształcenia. Uczeń, a później absolwent ma świadomość jak ważne jest prawo w codziennym życiu, posiada umiejętność krytycznego odbioru treści z mediów, potrafi wyszukiwać informacje z aktów prawnych, wie z czym w praktyce wiąże się praca prawnika.

W celu osiągnięcia zaplanowanych celów innowacji, przewiduje się przede wszystkim stosowanie metod aktywizujących. Zajęcia odbywać się będą w formie:

- Warsztatowej - stacjonarnie na terenie szkoły:
  1. inscenizacja

2. karty pracy
  3. elementy wykładu
  4. dyskusja
  5. praca w grupach
  6. praca indywidualna
- W terenie - w instytucjach użytku publicznego, tj. sądy, urzędy administracyjne, jednostki policji
    1. Pogłębianie wiedzy z zakresu funkcjonowania sądownictwa oraz władz samorządowych.

VI. Treści programowe przedmiotu uzupełniającego – podstawy prawa „W świecie prawa”:

Realizacja zajęć w pierwszym roku kształcenia z podstaw prawa w wymiarze 30 godzin/1godzina tygodniowo:

Nazwa obowiązkowych zajęć edukacyjnych	Nazwa działu programowego	Liczba godzin przeznaczona na dział
1. Podstawy prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego	1.1. osoba fizyczna i prawna	2
	1.2. norma prawna a przepis prawny	2
	1.3. formy czynności prawnych	2
	1.4. zobowiązania	5
	1.5. spadki	4
	1.6. instytucje prawa rodzinnego	5
2. Podstawy prawa karnego	2.1 zasady odpowiedzialności karnej	5
	2.2. kary i środki karne	5

Realizacja zajęć w drugim roku kształcenia z podstaw prawa w wymiarze 30 godzin/1godzina tygodniowo:

Nazwa obowiązkowych zajęć edukacyjnych	Nazwa działu programowego	Liczba godzin przeznaczona na dział
3. Działalność gospodarcza w jednostce organizacyjnej	3.1 podstawy podejmowania działalności gospodarczej	5
	3.2 prowadzenie działalności gospodarczej w jednostce organizacyjnej	5
4. Podstawy prawa pracy	4.1. nawiązywanie i rozwiązywanie stosunku pracy	5
	4.2. dokumentacja stosunku pracy	5
5. podstawy prawa administracyjnego	5.1. formy działania administracji	2
	5.2. struktura organów administracji	2
	5.3. zadania organów administracji	2

VII. Spodziewane efekty

- poznanie słownictwa prawniczego,
- wzrost zainteresowania wiedzą prawną,
- umiejętność rozwiązywania problemów prawnych (kazusów),
- podniesienie jakości pracy szkoły,
- wzbogacenie oferty edukacyjnej szkoły,
- nabycie umiejętności interakcji społeczno-normatywnych w środowisku demokratycznym,
- świadome podejmowanie decyzji w oparciu o istniejący stan prawny.

VIII. Ewaluacja

W trakcie realizacji innowacji dokonywana będzie ewaluacja. Będzie ona miała na celu sprawdzenie, czy realizacja innowacji przebiega zgodnie z założeniami i czy uzyskiwane efekty spełniają oczekiwania autorki programu.

Ewaluacji programu podlegać zatem będą:

- ankiety,
- analiza efektów i sukcesy osiągnięte przez uczniów,
- analiza osiągnięć grupy oraz osiągnięć indywidualnych,
- wywiad z rodzicami i dyrektorem szkoły,
- atrakcyjność programu,
- praca uczniów w czasie zajęć, ich zaangażowanie podczas pracy,
- zdobyte umiejętności.

W celu dokonania ewaluacji programu, na bieżąco zbierane będą informacje na temat jej realizacji: opinie uczniów i ich rodziców uzyskiwane podczas bezpośrednich wywiadów i obserwacji. Do dokonania kompleksowej oceny innowacji zostaną wprowadzone i wykorzystane następujące narzędzia badawcze: kwestionariusz ankiety i wywiadu.

Wyniki tych analiz będą opracowywane w formie raportu, raz do roku (w miesiącu czerwcu), przez autorkę programu. Na bieżąco też będą wprowadzane niezbędne zmiany i korekty programu, stosownie do uzyskiwanych informacji zwrotnych.

Na koniec cyklu edukacyjnego przeprowadzony zostanie monitoring losów edukacyjno-zawodowych absolwentów kierunku objętego innowacją. Planowanym narzędziem badawczym stanie się ankieta, której wyniki końcowe zostaną przedstawione w raporcie kompleksowo podsumowującym realizację innowacji.

Ewaluacji dokona prowadzący zajęcia z podstaw prawa „W świecie prawa”, a jej wyniki wykorzystane będą do weryfikacji oraz ewentualnej modyfikacji planu innowacji.

PODSUMOWANIE

Czy warto uczyć prawa?

Zastanawiając się, jaka powinna być odpowiedź na tak postawione pytanie, zakładamy, że w demokratycznym państwie prawa istnieje tylko jedna odpowiedź: tak, warto uczyć prawa.

Prawo to zbiór norm ustanowionych i zagwarantowanych przez państwo. Często ich nie zauważamy, bo są zapisane w ustawach, w rozporządzeniach, kodeksach, o których istnieniu młody człowiek przeważnie nie wie. Pozornie tej wiedzy nie potrzebuje. Ale pewnego dnia będzie chciał zbudować dom i dowie się, że musi złożyć wniosek o pozwolenie na budowę, kupi buty, które mu się rozkleją, a sprzedawca nie będzie chciał przyjąć reklamacji. Może zostanie z dnia na dzień zwolniony z pracy, a bank naliczy odsetki, mimo iż dużo wcześniej spłacił swój debet.

Co zrobi młody człowiek? Powie „trudno” i machnie ręką. Zrobi tak dlatego, że nie zna swoich praw i uzna, iż znalezienie odpowiedniego aktu prawnego i zrozumienie jego języka jest zbyt trudne, więc może uda się do prawnika z prośbą o pomoc.

Młody obywatel w przyszłości zechce założyć firmę, fundację, stowarzyszenie, zorganizować koncert, założyć rodzinny dom dziecka, ale jak?

Okazuje się, że edukacja prawna jest nam, zwykłym ludziom potrzebna. Ważne jest, byśmy sobie radzili, nie tylko w sytuacjach, gdy naruszane są nasze prawa, ale też kiedy chcemy coś stworzyć. Nie jest to postulat obowiązkowego kończenia studiów prawniczych, ale sugestia, by zadbać o podstawową wiedzę o prawach i o sposobie ich realizacji. Zatem, na pytanie, czy warto uczyć prawa, odpowiedź jest tylko jedna: warto, bo każdy ma prawo znać swoje prawa, warto dać szansę tym, którzy chcą być samodzielni.

Uczniowie będą uczestniczyć w posiedzeniach sądu (rozprawach) w charakterze publiczności, w spotkaniach z przedstawicielami różnych zawodów prawniczych, będą przygotowywać symulacje rozpraw w szkole. Będą dokonywać prób argumentacji prawniczej, co jest przygotowaniem do publicznych wystąpień. Nowatorstwo polega na wprowadzeniu do programu problematyki prawnej w szerszym zakresie niż przewiduje to WOS czy podstawy przedsiębiorczości. Ważnym aspektem jest kontakt z zawodem prawnika w praktyce oraz wcześniejsza niż na studiach weryfikacja wyobrażeń o wybranym kierunku kształcenia.

Autorka zmodyfikowanego programu nauczania
mgr Małgorzata Bodak